

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring Izveštaj odnosi, najozbiljnije zabeležene slučajeve povrede slobode izražavanja, predstavljaju napadi kojima su bili izloženi autorka emisije „Insajder“ Televizije B92, Brankica Stanković, i čitava ova medijska kuća, povodom emitovanja serijala istraživačkih emisija o vođama ekstremnih navijačkih grupa.

1. Pretnje i pritisci

1.1 Televizija B92, 3. decembra 2009. godine, emitovala je prvu epizodu u novom serijalu „Insajdera“ pod naslovom „(Ne)moć države“, u kojoj se istražuje kako su pojedine vođe navijačkih grupa beogradskih fudbalskih klubova Partizan, Crvena zvezda i Rad, više puta bile hapšene zbog sumnje da su izvršili teška krivična dela i zašto su ti postupci retko dobijali sudski epilog. Odmah nakon emitovanja, na Internetu su autorima emisije upućene pretnje, od kojih su neke bile i pretnje smrću. Nakon pretnji, autorki „Insajdera“ Brankici Stanković policija je dodelila obezbeđenje.

1.2 Novinarki TV B92 Roksandi Đorđević, koja je u vestima ove televizije pročitala informaciju o pretnjama autorima „Insajdera“, u noći između 5 i 6. decembra, na ulaznim vratima zgrade u kojoj sa porodicom živi, ispisane su uvredljive poruke i pretnja kojom se od nje zahteva da se iseli.

1.3 Popularna glumica, Bojana Maljević, objavila je na svom blogu da su je dva mladića 8. decembra popodne napala u ulici u kojoj živi u Beogradu, uz psovke, uvrede i pitanja da li je „Brankicina drugarica“. Glumica je napadnuta samo zbog kišobrana sa znakom B92 koji je nosila.

1.4 Predsednik KK Partizan Predrag Danilović je ponašanje navijača, koji su nastavili sa uvredama na račun B92 i njene novinarke tokom i nakon utakmice održane 10. decembra u hali „Pionir“, opravdao euforijom zbog velike pobeđe košarkaša. U izjavi za B92 Danilović je rekao da je, prema njegovom mišljenju, „pretenciozno“ tražiti nešto ružno u atmosferi za vreme utakmice sa Efesom i da smatra da nema potrebe za zvaničnim stavom. „Svi smo bili vređani u raznim situacijama“, rekao je Danilović. „Ne znam da li je ta gospođica to (što joj navijači pevaju) ili ne, ja to ne znam“. Navijači su, inače, novinarku u pesmi zvali „kurvetinom“, a B92 „televizijom koja radi za policiju“.

1.5 Navijači Partizana su 16. decembra pre početka i tokom utakmice Partizana u Ligi Evrope, pevali Brankici Stanković da će proći kao ubijeni novinar Slavko Ćuruvija. Sve to je praćeno šutiranjem, udaranjem u glavu i probadanjem plastične lutke, koja je predstavljala Brankicu Stanković. Performans je, kako su objavili mediji, bio izveden u „koreografiji“ navijačke grupe „Alkatraz“, čiju je zabranu ranije tražio republički tužilac.

1.6 Odbrana Uroša Mišića, navijača Crvene zvezde optuženog za pokušaj ubistva policajca na fudbalskoj utakmici Crvene zvezde održanoj 2. decembra 2007. godine, zatražila je od suda, tokom ponovljenog suđenja, da se zaustavi emitovanje "Insajdera" na Televiziji B92 zbog komentarisanja sudskog postupka i iznošenja tvrdnji koje nisu dokazane na sudu. Odbrana Mišića tvrdi da se na ovoj Televiziji preudicira da je njihov klijent policajcu gurao baklju u usta, iako to nije dokazano na sudu. Mišić je zbog pokušaja ubistva ranije osuđen na 10 godina zatvora, ali je Vrhovni sud Srbije tu presudu ukinuo i vratio predmet na ponovno suđenje.

1.7 Trener košarkaškog kluba Partizan, u izjavi nakon utakmice regionalne lige 26. decembra, osudio je B92 da vodi hajku protiv sporta, sa mogućim motivom da se ukinu sponzorski ugovori i da se novac od sponzora koji su ulagali u sport da medijskim kućama.

Zakon o javnom informisanju, u članu 2, predviđa da niko ne sme, ni na posredan način, da ograničava slobodu javnog informisanja, bilo kojim načinom podesnim da ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja. Istim članom Zakona, predviđeno je i da niko ne sme da vrši bilo kakav fizički ili drugi pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla.

Pretnje upućene novinarki, na Internetu ili sa tribina sportskih objakata, predstavljaju i krivično delo i to, konkretno, ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3. Krivičnog zakonika. Po Krivičnom zakoniku, ugrožavanje sigurnosti postoji u slučaju pretnje da će se napasti na život ili telo lica ili njemu bliske osobe. Poslednjim izmenama ovog zakona koje su objavljene u septembru 2009. godine, pooštrene su sankcije za slučaj u kome je pretnjama, u vezi sa svojim profesionalnim aktivnostima, izloženo lice koje obavlja poslove od javnog značaja u oblasti informisanja. Za takav slučaj ugrožavanja sigurnosti, zaprećena je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Ono što se može izvući kao pozitivno u odnosu na konkretne napade, jeste što je policija ugroženoj novinarki bez odlaganja dodelila obezbeđenje. Takođe, napade su osudili predsednik Srbije Boris Tadić, koji je izjavio da "država neće tolerisati nasilje huligana i kriminalaca koji prete novinarima koji rade svoj posao", ministar unutrašnjih poslova, ministarka pravde i drugi najviši zvaničnici. Beogradska policija, kako je saopšteno 8. decembra, u saradnji sa kolegama iz Novog Sada, Pančeva, Sremske Mitrovice i Kraljeva, privela je zbog pretnji autorima „Insajdera“ sedam mladića, od kojih su tri maloletna. Postupci protiv njih pokrenuti su upravo za krivično delo ugrožavanje sigurnosti. Više lica uhapšeno je i zbog pretnji smrću upućenih sa tribina stadiona Partizana 16. decembra.

Međutim, iako su mediji pisali da su pretnje bile orkestrirane od strane navijačke grupe „Alkatraz“, vođe ove navijačke grupe nisu među uhapšenima. Kamere su zabeležile da je jedan od vođa navijačke grupe „Alkatraz“, Nikola Dedović Džoni, dok se Brankici Stanković

pevalo da će proći kao Čuruvija, i dok je izvođen performans sa šutiranjem, udaranjem u glavu i probadanjem plastične lutke, sedeo u svečanoj loži stadiona Partizana. Miloš Radisavljević Kimi, takođe jedan od vođa „Alkatraz”, bio je na tribini, a mediji su preneli da je na kraju i lično probušio plastičnu lutku uz gromoglasno skandiranje navijača. Ni Dedović, ni Radisavljević nisu među uhapšenima.

Takođe, zabrinjava što sami klubovi nisu smogli hrabrosti da se distanciraju od ekstremnih navijačkih grupa i njihovih vođa. Uz načelnu osudu uvreda sa tribina, potenciranje stava da javne ličnosti, pa samim tim i novinari, moraju da pokažu veći stepen tolerancije prema uvredama, uprave klubova po pravilu su prećutkivale da je uopšte došlo do pretnji smrću. Štaviše, čelni ljudi klubova pridružili su se jednim delom napadima na B92, optuživši ovu medijsku kuću da vodi hajku protiv sporta i da čak vrši pritisak na sponzore kako bi novac koji su ulagali u sport, sada uložili u medijske kuće. Ono što posebno zabrinjava je da se jedan deo medijske scene oglušio o pozive medijskih udruženja na solidarnost sa autorima „Insajdera“ i svesrdno podržao tezu da emisija koja se bavila konkretnim vođama navijačkih grupa i konkretnim krivičnim delima za koja su osumnjičeni, zapravo predstavlja hajku protiv sporta.

2. Sudski postupci

2.1 Presudom Okružnog suda u Valjevu, o kojoj je dnevni list Blic izvestio 18. decembra, donetom po tužbi novinara valjevske revije „Kolubara“ i dopisnika agencije Beta Branka Vićentijevića za naknadu nematerijalne štete povredom časti i ugleda, podnetom protiv penzionisanog profesora fizike Valjevske gimnazije Milana Srećkovića, Srećković je obavezan da novinaru isplati 100.000 dinara. Povod za tužbu bio je tekst objavljen u lokalnom nedeljniku u kome je profesor fizike diskvalifikovao novinara iznošenjem netačnih navoda o njegovom formalnom obrazovanju (odnosno nedostatku istog).

2.2 Vanraspravno veće Okružnog suda u Beogradu odlučilo je krajem meseca da osnivaču „Kurira“ i „Glasa javnosti“ Radoslavu Rodiću produži pritvor za još mesec dana. Veće je ovako odlučilo zbog opasnosti da bi Rodić mogao da utiče na svedoke koji još nisu saslušani u istrazi. Rodić je uhapšen 27. oktobra, a tužilaštvo je nedavno predložilo da u istrazi budu saslušana još dva svedoka. Tokom dva meseca koliko je već u pritvoru, Rodić je operisan, a mediji čiji je osnivač, iz dana u dan iznosili su informacije o tome da je zbog lošeg zdravstvenog stanja njegov život u pritvoru ugrožen.

Istraga protiv Rodića, u konkretnom slučaju, vodi se zbog poslovanja firme u kojoj je bio predsednik Upravnog odbora, a ne zbog izveštavanja listova koje je osnovao. Tužilaštvo naime sumnja da je Rodić zloupotrebio službeni položaj tako što je neovlašćenim raspolaganjem imovinom firme onemogućio Komercijalnu banku iz Beograda da naplati

ranije dati kredit. Po Zakoniku o krivičnom postupku, postojanje okolnosti koje ukazuju da će lice uništiti, sakriti, izmeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog dela ili osobitih okolnosti koji ukazuju da će ometati postupak uticanjem na svedoke, veštake, saučesnike ili prikrivače, jeste osnov za određivanje pritvora. Zakonom je takođe predviđeno da se odlukom vanraspravnog veća, nakon inicijalnih mesec dana u kom trajanju može biti određen rešenjem istražnog sudije, može produžiti najviše za dva meseca. Zdravstvena zaštita pritvorenih lica bliže je regulisana Pravilnikom o kućnom redu za primenu mere pritvora ("Službeni glasnik RS", br. 35/99). Ne postoje informacije da je Rodiću uskraćeno neko od prava koje ima po Zakonu i ovom Pravilniku.